

Aktivity dětí mladšího školního věku ve školní družině

Pavína Zemanová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavčina Zemanová**
Osobní číslo: **H15293**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Aktivity dětí mladšího školního věku ve školní družině**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti školní družiny, zájmové činnosti a charakteristiky dětí mladšího školního věku.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, Bedřich. Školní družina. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-900-2.

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra a kol. Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

LANGMEIER, Josef; KREJČÍROVÁ, Dana. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

NĚMEC, Jiří. Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-012-3.

ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

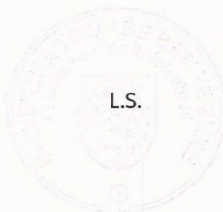
10. ledna 2019

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 10. ledna 2019

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25. 3. 2019

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá aktivitami dětí mladšího školního věku ve školní družině. Práce sestává ze dvou částí, a to z části teoretické a následně části praktické. V teoretické části práce jsou uvedeny skutečnosti z oblasti základních pojmů a literatury souvisejících s daným tématem a dále jeho význam pro sociální pedagogiku. V neposlední řadě jsou popsány charakteristiky dětí mladšího školního věku, školní družiny a jejich vzájemného působení. V poslední kapitole teoretické části je popsáno fungování a práce školní družiny při Základní škole Lažánky, která je stěžejním místem pro výzkum.

V praktické části je pak metodou rozhovoru s dětmi, které navštěvují školní družinu, a rozhovoru s vychovatelkami zachyceno, jak děti vnímají školní družinu. Z předkládaného výzkumu vyplývá, že děti vnímají školní družinu pozitivně a rády ji navštěvují.

Klíčová slova: mladší školní věk, školní družina, vychovatelka, aktivita, zájmová činnost, volný čas

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the activities of younger school age children at school. The thesis consists of two parts, the theoretical part and the practical part. In the theoretical part of the thesis there are presented facts from the field of basic terms and literature related to the given topic and its importance for social pedagogy. Last but not least, the characteristics of younger school age children, the school class and their interaction are described. The last chapter of the theoretical part describes the functioning and work of the after-school club at the elementary school of Lažánky, which is a crucial point of research.

In the practical part, the method of conversation with children attending the after-school club and an interview with the governess describes, how children perceive the after-school club. The research suggests that children perceive school clubs positively and like to visit it.

Keywords: younger school age, after-school care center, governess, activity, leisure time activities

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Poděkování:

Děkuji panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za vedení mojí bakalářské práce. Především za jeho podporu, odborné rady a optimismus. Děkuji také všem dotazovaným za jejich odpovědi a ochotu spolupracovat.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	11
1.1 LITERATURA DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ A CIZOJAZYČNÁ K TÉMATU	11
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	12
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM.....	12
2 DĚTI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU A ŠKOLNÍ DRUŽINA.....	15
2.1 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	15
2.2 SKUTEČNOSTI HISTORICKÉ A SOUČASNÉ V OBLASTI ŠKOLNÍCH DRUŽIN.....	16
2.3 DĚTI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU A SPECIFIKA JEJICH PRÁCE VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ	19
3 AKTIVITY V ZŠ LAŽÁNKY	23
3.1 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY A JEJÍ KONCEPCE	23
3.2 ŠKOLNÍ DRUŽINA VE ŠKOLE A JEJÍ AKTIVITY.....	25
3.3 SPECIFIKA PRÁCE S DĚTMI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU V ZŠ LAŽÁNKY	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 PLÁN VÝZKUMU	30
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	30
4.2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU.....	31
5 ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	34
5.1 PŘÍPRAVA DAT	34
5.2 KATEGORIZACE.....	34
5.3 ANALÝZA DAT.....	35
6 SHRUTÍ VÝZKUMNÉ ČÁSTI.....	42
7 DISKUSE	45
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	50
SEZNAM PŘÍLOH.....	51

ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce se zabývá aktivitami dětí mladšího školního věku ve školní družině.

Teoretická část práce je členěna do tří hlavních kapitol. V první kapitole je uvedena literatura a základní pojmy, které jsou pro práci stěžejní a dále pak souvislost tématu se sociální pedagogikou.

Druhá kapitola pojednává o školní družině a o její roli v životě dětí mladšího školního věku. Jsou zde popsány charakteristiky dětí tohoto věku a dále specifika práce ve školní družině. Nemalá část je věnována i historii školních družin, která se opírá také o myšlenky J. H. Pestalozziho a P. Pittera až po současnou podobu. Práce se věnuje také osobě vychovatelky, která je důležitým činitelem ve školní družině. Jsou uvedeny předpoklady, které by měla vychovatelka mít k tomu, aby mohla práci řádně vykonávat.

Třetí kapitola je věnována Základní škole Lažánky, a to z toho důvodu, že na její půdě byla realizována největší část předkládaného výzkumu. Je zde popsán charakter školy a její přístup k žákům a posléze i specifika a možnosti školní družiny, která k této základní škole náleží.

V praktické části je následně popsána realizace kvalitativního výzkumu. Tento výzkum byl realizován formou rozhovorů s dětmi a vychovatelkami, a to ve třech školách. Praktická část uvádí metodologii a cíle výzkumu. Následnou analýzou jsou pak zpracovávána získaná data, a to tak, aby mohlo být dosaženo kýženého cíle a zodpovězení hlavní výzkumné otázky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

V této kapitole je popsána literatura, která nejvíce ovlivnila předkládanou práci, dále pak jsou definovány základní pojmy, a také vztah tohoto tématu k sociální pedagogice.

1.1 Literatura domácí, zahraniční a cizojazyčná k tématu

Pro každou práci je důležitým bodem teoretická opora prostřednictvím odborné literatury. Pro předkládanou práci byly klíčové následující tituly. Další knihy, z nichž bylo čerpáno, jsou pak jmenovány v seznamu literatury.

Knih **Školní družina** (Hájek, 2011) se zabývá, jak už název napovídá, školní družinou. Popisuje pedagogická východiska, ale i legislativní podmínky, jež musí školní družina naplňovat. Zabývá se tím, jaké by mělo být materiální, organizační i sociální uspořádání družiny. V neposlední řadě jsou zde uvedeny základní předpoklady, které by měl splňovat vychovatel, aby mohl vykonávat řádně svoji profesi. Kniha dále charakterizuje okruhy práce s dětmi, a to ať už tradiční či inovativní. Předkládá také přehled právních norem, které je při práci ve školní družině nutné znát a orientovat se v nich. Tato kniha je uceleným souhrnem informací o školní družině a může posloužit studentům pedagogiky k vytvoření základního povědomí o tomto tématu.

Publikace **Vývojová psychologie** (Langmeier, Krejčířová, 2006) je souhrnem poznatků o psychickém, fyzickém i sociálním vývoji jedince. Zabývá se také vývojem dětí mladšího školního věku, a proto byla potřebnou pro získání základních faktů o změnách v tomto věku. Tato kniha je vhodná pro studium psychologie, pedagogiky či lékařství, ale své místo může zaujmout i v rukou laické veřejnosti, k získání širšího povědomí o vývoji jedince od prenatálního období až po dospělost.

Dílo **Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách** (Švaříček, Šedřová, 2014) je uceleným průvodcem v oblasti kvalitativního výzkumu. Názorné ukázky usnadňují lepší pochopení toho, jak při výzkumu postupovat. Kniha se zabývá metodologií, průběhem výzkumu až po sepsání výzkumné zprávy. Část věnovaná skutečným kvalitativním výzkumům, realizovaným na území České republiky ukazuje čtenářům, jak vypadá výzkum v praxi. Pro tvorbu této práce byla kniha důležitým vodítkem při správném postupu realizace výzkumu.

Školní vzdělávací program školní družiny ZŠ Lažánky (2018) je důležitý dokument, mapující styl práce s dětmi, organizační a personální zajištění práce v této konkrétní školní družině. Jelikož je výzkum realizován primárně v prostorách školní družiny při ZŠ Lažánky, je tak jedním z klíčových dokumentů pro představu, o jaké prostředí jde a s jakými problémy je možné se zde setkat. Tento dokument je v průběhu času obnovován vzhledem k nově nastalým změnám v legislativě či možnostem školy.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Nejenom v České republice prošel obor sociální pedagogiky spletitým vývojem, a proto dosud neexistuje jednotné vymezení tohoto oboru. V každé zemi se sociální pedagogika profiluje svým vlastním způsobem, a to na základě národní tradice, školy a různým pojetím oboru.

Dle Cakirpaloglu (2012) je sociální pedagogika v současné době chápána jako:

1. pedagogika prostředí (s cílem objasňovat vztahy výchovy a prostředí),
2. pedagogika zkoumající otázky výchovy člověka (s cílem zabývat se výchovou a právy na výchovu pro všechny),
3. pedagogika, která chápe výchovu jako pomoc všem věkovým kategoriím,
4. pedagogika, která se zabývá odchylkami sociálního chování.

A právě v prvním případě se řeší vztah sociální pedagogiky a aktivit ve školní družině. Jedná se o „zkoumání přirozeného prostředí výchovy jako je rodina a odhalují podstatu lokálního prostředí a všimají si také role vrstevnických skupin. Odborníci svoji pozornost věnují i mimoškolní výchově, roli zájmových činností a utváření optimálního životního stylu dětí a mládeže a dále souvisejícím otázkám výchovy ve volném čase a systému dalšího vzdělávání v tomto kontextu.“ (Cakirpaloglu, 2012, s. 62)

Současná sociální pedagogika by se měla věnovat mimo jiné otázkám jako jsou „jaké existují souvislosti mezi vývojem společnosti a výchovně vzdělávacím procesem?“ nebo také „jak výchova ovlivňuje a reguluje proces socializace?“. (Cakirpaloglu, 2012, s. 71)

1.3 K základním pojmům

Zde budou popsány základní pojmy, které je třeba objasnit, pro chápání souvislostí v této práci.

Mladší školní věk

„Jako mladší školní období označujeme zpravidla dobu od 6–7 let, kdy dítě vstupuje do školy, do 11–12 let, kdy začínají prvé známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy.“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 117)

V celém období mladšího školního věku (tedy 6/7 let až 11 let) se objevují různé charakteristiky u dětí. S nástupem do školy začíná nová etapa nejenom pro dítě, ale pro jeho celou rodinu. (Šimíčková-Čížková, 2008)

Všeobecně je mladší školní věk vymezován jako první rok školní docházky a konec období je začátek puberty, tedy do věku 10–11 let. Je možné toto období členit na mladší, střední a starší školní věk. (Matějček, 1998)

Aktivita

Je slovníkem cizích slov definována jako činnost. Dále také jako schopnost reagovat na vnější podněty. (Zahradníček, 2013)

Činnost je termín pro aktivitu a pro chování, kterým se snažíme dosáhnout určitého cíle. (Hartl, 1994)

Pohybovou aktivitou se rozumí jakýkoli tělesný pohyb spojený se svalovou kontrakcí, která zvyšuje výdej energie nad klidovou úroveň. (Pokyny EU pro pohybovou aktivitu, 2008)

Zájmová činnost

Jedná se o cílevědomou aktivitu, která je zaměřena na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. (Pávková, 2008)

Zájmová činnost je běžně zahrnuta jako možná varianta trávení volného času dětí a mládeže. (Hájek a kol., 2008)

Zájmová činnost je pěstování a rozvíjení specifických sklonů, zájmů a koníčků. (Jandourek, 2012)

Volný čas

„Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“ (Pávková, 2008, s. 13)

„Volný čas je čas, kdy člověk nevykovává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.“ (Hofbauer, 2004, s. 13)

Pro mládež je volný čas způsob, ale také šance na jejich rozvoj a seberealizaci. Cílem tedy je, aby jedinec mladé generace poznal, jak se svému volnému času smysluplně přistupovat. (Hájek a kol., 2008)

2 DĚTI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU A ŠKOLNÍ DRUŽINA

Pro správné pochopení současného chodu školních družin (ŠD) je nezbytné znát souvislosti z minulosti, ze kterých vychovatelství vychází. Děti a způsob jejich výchovy se postupně mění, a to i ve školní družině. Je třeba objasnit charakteristické rysy dětí v mladším školním věku a také roli školní družiny v jejich vývoji.

2.1 Charakteristika dětí mladšího školního věku

Pro mladší školní věk je typický nástup do školských zařízení, kde dochází k rozvoji poznávacích procesů, jako je vnímání, paměť či pozornost. Pro tyto procesy je tedy právě v tomto období důležitá role aktivního cvičení. Vjem jako takový už není jen o vnímání prostoru, pohybu, tvaru nebo času. Pozorování se stává cílené, plánovité a především aktivní. (Čačka, 2000)

Psychologové nazývají období mladšího školního věku, obdobím **střízlivého realismu**. Děti přesouvají svůj střed zájmu od světa fantazie a vlastní představivosti spíše k věcem skutečným. Zajímají je různé encyklopedie a knihy popisující zvířata, lidské tělo a svět obecně. Chtějí zjistit co a proč se v životě děje a tato zvědavost se projevuje ve všech jejich projevech. Ať už jsou to kresby, mluva, způsob hry, či oblíbené knihy. (Vágnerová, 2012)

„Realistické zaměření mladšího školního věku se zdá být charakteristickým rysem tohoto období i v rychlých historických proměnách. Prokazovali je badatelé na počátku minulého století a proniká činností dítěte v této vývojové etapě i dnes.“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 119)

Změny se odehrávají také v oblasti koncentrace. Při vstupu do školy je dítě schopné soustředit se zhruba 15 min, přičemž u dítěte o tři roky staršího se tento interval prodlužuje na skoro půl hodiny. Rozvíjí se logická paměť, díky čemuž si dítě osvojuje nové znalosti a informace a také roste slovní zásoba. (Čačka, 2000)

City jsou velmi intenzivní. Jedná se o bouřlivé projevy, které však mají krátké trvání. Vztek nebo pláč dokáže vyvolat i zdánlivě běžná situace, jako je například pokárání. Tato citová nestabilita se srovnává mezi čtvrtou a pátou třídou. To má však jen krátké trvání, neboť pak přichází dospívání, respektive puberta. (Čačka, 2000)

2.2 Skutečnosti historické a současné v oblasti školních družin

Na území České republiky, spíše Českých zemích, má mimoškolní vyučování dlouholetou tradici, ovšem institucionální charakter je typický až pro současnou dobu. Mimoškolní aktivity byly v minulosti ovlivňovány hlavně místem na společenském žebříčku, resp. ti, kteří měli peníze, dopřávali svým dětem soukromé učitele, kteří je učili tanec, sport, zpěv, ruční práce atd. V chudých rodinách děti mnoho volného času pro sebe neměly. Svůj volný čas trávily společně s rodiči, kterým pomáhaly v domácnosti. Samozřejmě výuka dívek a chlapců se výrazně lišila. (Hájek, 2011)

Na konci 18. století a počátku 19. století se začalo mluvit o soustavné výchově dětí mimo vyučování. Většina rodičů z chudších poměrů pracovala v továrně, kde byla dlouhá pracovní doba, a tudíž byl volný čas dětí problémem. V roce 1774 byla zavedena povinná školní docházka. Na začátku se dětem věnovaly dobročinné a charitativní spolky, které občas zorganizovaly vzdělávací nebo zábavné programy. Nevýhodou bylo, že všechny tyto snahy postrádaly určitou organizovanost. Ale i přes tento fakt měly významný vliv na rozvoj dětí. (Bendl, 2015)

Na konci 19. století jsou první snahy o oficiální instituce, které by se staraly o děti, především z chudých rodin. V roce 1885 je zřízen první útulek na Vyšehradě a byl určen pro děti školou povinné, jejichž rodiče byli nemocní nebo měli dlouhou pracovní dobu v zaměstnání. Podobné útulky začaly zřizovat i jiná města, a tyto útulky měli především ochranou funkci. Mezi další činnosti patřila i příprava na vyučování a rekreační činnosti. (Kolláriková a spol. 2010)

Dle Kollárikové (2010) se v polovině 20. století objevují první družiny tzn. útulek je přejmenován na družinu pro školní mládež. Důvodem bylo pozvednutí výchovného aspektu nad ten charitativně – sociální. „Důraz byl kladen na souvislost volného času se školní výukou, kterou měly činnosti družin vhodně doplňovat.“ (Hájek, 2011, s. 21) Největší zlom nastal po skončení druhé světové války, neboť začal být kladen důraz na institucionální zajištění péče o děti mimo školní vyučování. V roce 1948 vyšel školský zákon, který družinu zařadil jako součást školy. Nejprve zůstala hlavním cílem příprava na výuku, ovšem postupem času se stále více zdůrazňovala výchovná funkce družin, především rozvoj zájmů dítěte. O 12 let později školský zákon upravil definici **školní družiny**, která byla od té doby určena pro děti mezi první a pátou třídou. Byl zaveden nový pojem, a to **školní klub**. Tento sloužil pro děti navštěvující šestou až devátou třídu.

Zkušenosti Johana Heinricha Pestalozziho

Johan Heinrich Pestalozzi žil na přelomu 18. a 19. století a byl švýcarským pedagogem a spisovatelem. Jeho pedagogické dílo „Jak Gertruda učí své děti“ přináší tři základní prostředky výchovy, a to číslo, formu a řeč. Skrze tyto prostředky chce působit k tomu,

- aby se děti naučily vnímat předmět jako jednotu (předmět oddělený od toho, s čím je zdánlivě spojen)
- aby se naučily poznávat formu předmětu (míra a poměr)
- aby byly co nejdříve seznamovány s celým rozsahem slov a názvů všech předmětů, které poznaly. (Čabálová, 2011)

Výše uvedený vztah se dá vyjádřit příkladem, ve kterém se objasní určité věci nebo předmět. Když chce jedinec nějakou věc poznat a pochopit, tak jí musí vnímat na základě 3 hledisek, a to:

- Kolik předmětů vidíme. (číslo)
- Jaký je jejich tvar. (forma)
- Jak se nazývají. (slovo – řeč)

Šlégl (2012) tvrdí, že cílem výchovy dle Pestalozziho je především harmonický rozvoj vloh a sil jedince. Pokud se chce jedinec neustále vzdělávat a zdokonalovat, tak musí také zdokonalovat své schopnosti, a tyto jsou trojí:

- tělesné,
- duševní,
- mravní.

Zkušenosti Přemysla Pitterra

Přemysl Pitter žil na přelomu 19. a 20. století a stal se velmi významnou osobností v oblasti sociální pedagogiky. Byl kazatel, spisovatel a sociální pracovník. Práce s dětmi, dle jeho mínění, je nejzávažnějším a nejkrásnějším posláním. (Pasák, 1995)

Ve svých dílech uváděl, že nedostatečná výchova je jednou z příčin rozkladu společnosti. Tento fakt ho zavedl do oblasti sociálně vyloučených dětí, které jsou ohroženou skupinou

v oblasti výchovy. Hlavním cílem vychovatelské činnosti Pittra a jeho týmu bylo vštípit dětem mravní základ pro život. Důraz byl kladen na podporu úcty k sobě i ke druhým, na osobnost dítěte, na lásku. Pitter nezapomínal ani na potřebu vzdoru, kterou má každý, nejenom dítě. Dle jeho názoru dětský vzdor napomáhá k formování osobnosti. (Pasák, 1995)

Jak Pasák (1995) dále zmiňuje, Pitter definoval praktické zásady pro práci s dětmi, které rozdělil do 4 oddílů:

- krása – tělo, příroda, antika,
- síla – duch, já, sebevýchova, sebeovládání,
- láska – služba bližnímu,
- pravda – příroda, Bůh.

Výše uvedené zásady vytvořily obecný rámec, podle kterého fungovala Pitterova pedagogická činnost, tedy i jeho přístup k druhému člověku. (Kosatík, 2009)

Současná podoba školní družiny

V současné době na základě vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, je školní družina definována takto: „...poskytovatel zájmového vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol, případně i dětem v přípravné třídě jedné nebo více základních škol a dětem v přípravném stupni jedné nebo více základních škol speciálních.“

Ustanovení § 9 výše jmenované vyhlášky MŠMT vyjmenovává, kdo je účastníkem činnosti ve školní družině:

- činnost družiny je určena především pro žáky prvního stupně základní školy přihlášené k pravidelné denní docházce;
- k pravidelné denní docházce lze přijímat i děti z přípravných tříd základní školy nebo přípravného stupně základní školy speciální, žáky druhého stupně základní školy, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře;
- činnost družiny vykonávaná formou pravidelné denní docházky je určena výhradně pro uchazeče, kteří nejsou přijati k pravidelné denní docházce do klubu, pokud činnost družiny a klubu vykonává stejná právnická osoba;

- mimořádných činností školní družiny se mohou účastnit i žáci, kteří nejsou přijati k pravidelné denní docházce do družiny;
- podmínkou pro přijetí uchazeče k činnosti družiny je písemná přihláška.

Dále je zde definována činnost družiny:

- účastníci pravidelné denní docházky do družiny se zařazují do oddělení;
- oddělení se naplňují nejvýše do počtu 30 účastníků;
- je-li oddělení tvořeno pouze účastníky se zdravotním postižením, je nejvyšší počet účastníků v oddělení shodný s nejvyšším počtem žáků ve třídě zřízené pro žáky se zdravotním postižením stanoveným zvláštním právním předpisem;
- v oddělení lze individuálně integrovat nejvýše 5 účastníků se zdravotním postižením;
- ředitel stanoví nejvyšší počet účastníků na 1 pedagogického pracovníka s ohledem na druh vykonávané činnosti účastníků a jejich případné speciální vzdělávací potřeby, zejména s ohledem na jejich bezpečnost.

2.3 Děti mladšího školního věku a specifika jejich práce ve školní družině

Jak objasňuje Pospíšilová a Komínková (2015) by školní družina měla plnit funkci:

- volnočasovou (doba, kdy se dítě může věnovat činnostem, které ho baví),
- mimopracovní (regenerace sil – jídlo, spánek, odpočinek),
- pracovní (příprava na vyučování).

Pro rodiče je čas, který děti tráví ve školní družině, časem na rozhraní mimopracovní a volnočasové části dne. Rodiče přihlašují své děti do družiny proto, že: „Kromě výchovné a zdravotní funkce má velký význam sociálního poslání, protože toto zařízení zajišťuje sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání.“. (Pávková, 2002, s. 43)

Vzdělávání ve školní družině by mělo obohacovat dítěti jeho denní program a zároveň zajistit pedagogický dohled při zájmových i odpočinkových činnostech. Dále rozvíjet jeho individuální rozvoj. Během navštěvování školní družiny se jedinec pod pedagogickým dohledem, ať už přímým nebo nepřímým projevuje, zaměstnává a věnuje se sám sobě a zábavě.

Cílem školním družiny je zejména děti naučit, jak umět trávit volný čas, dále pak řešit problémy, a v neposlední řadě k rozvoji kompetencí sociálních, komunikativních, občanských nebo také pracovních. (Hájek, 2011)

Školní družina nabízí dětem různé druhy činností, aby tak dosáhla naplnění svých funkcí. Tyto činnosti lze rozčlenit do čtyř základních skupin, kdy ale nelze určit striktní hranice mezi jednotlivými skupinami. Ty se vzájemně prolínají a doplňují.

1. **Činnosti odpočinkové** – jsou zařazovány nejčastěji ráno, či po obědě a slouží zejména k odstranění únavy. Mezi tyto aktivity patří například odpočinek na koberci, předčítání či stolní hry. Odpočinek je důležitou součástí školní družiny a děti si mají osvojit umění odpočívat, aby byly zdravé po všech stránkách.
2. **Rekreační činnosti** – jde především o regeneraci sil dětí. Může probíhat formou organizované, ale i neorganizované činnosti. Mohou sem patřit procházky, pohybové hry a hry ve skupině.
3. **Zájmové činnosti** – jsou činnostmi, díky nimž mohou děti rozvíjet svou osobnost. Děti rozvíjejí a zdokonalují pohybové schopnosti a učí se novým aktivitám. Zájmové činnosti se odehrávají individuálně i ve skupinách, a to formou řízenou i zcela spontánní. Stěžejní je zde vlastní iniciativa dětí, protože pokud děti dělají aktivitu, která je zajímavá a baví je, je efektivnost práce vyšší než u aktivit, které děti označují jako nudné. Snaha vzbudit u dětí zájem o nějaký druh činnosti má také preventivní účinky v oblasti nežádoucího chování.
4. **Příprava na vyučování** – není zákonem stanovenou povinností zařazovat přípravu na vyučování do programu školní družiny. Avšak může být jedním z bodů. Je třeba řídit se výkonností dítěte a nezařazovat tyto aktivity příliš brzy po vyučování. Dítě se může připravovat do vyučování, avšak vychovatelka neopravuje chyby, jen upozorní na přítomnost chyby a vyzve k jejímu vyhledání. Příprava na vyučování může probíhat i prostřednictvím her (na školu, na obchod atd.). (Pospíšilová, Komínková, 2015)

Osoba vychovatelky

Vychovatelka je základem školní družiny. I přesto, že mohou toto povolání vykonávat i muži, častěji zastávají tyto posty ženy, a proto je i v této práci užíván častěji výraz vychovatelka.

K tomu, aby mohla vychovatelka správně vykonávat tuto práci je třeba jistých osobních dispozic. Zejména jde o značnou empatii a kladný vztah k dětem, dále umění vytvořit zajímavý a lákavý program, a také umění vytvořit přátelskou a důvěryhodnou atmosféru. Vychovatelka by měla jít dětem dobrým příkladem, a proto by se měla chovat dle pravidel slušného chování a jednat s dětmi jako s partnery. Tvoření programu, do kterého může zasahovat i vlastní iniciativa dětí je dobrým momentem, pro nastartování pocitu dětí, že i ony a jejich názory či přání jsou důležité. Jedním z nejdůležitějších osobních předpokladů je i umět děti motivovat, aby dělali aktivity s nadšením a zvědavostí. Za úspěchy by mělo být dítě přiměřeno pochváleno a v případné chybě by dítě nemělo být ponižováno. Vychovatelka by měla pojmenovat chybu a navést dítě k tomu, aby ji již příště neopakovalo. Neboť všeobecná pravda „Chybami se člověk učí.“ platí i v prostorách školní družiny. Mimo psychické zdraví by měla být vychovatelka zdatná i fyzicky. Důležitým bodem je i práce s hlasem. Výška nebo tón hlasu je při komunikaci s dětmi klíčovou záležitostí. Dítě vnímá každou změnu i v této oblasti. Zároveň by vychovatelka měla mluvit s dětmi spisovně a jim známým jazykem, to znamená nepoužívat cizích výrazů či mluvit složitě. Pro správné vykonávání této práce je také schopnost dětem naslouchat a vnímat jejich pocity a povzbuzovat je ke zdravé sebedůvěře. (Pávková, 2011)

Dle Hájka (2011) je pak důležitá také gestikulace a mimika, protože vnímá úsměv, jako prvek nejlepší komunikace mezi lidmi.

Neméně klíčovou kompetencí vychovatelky je také orientace ve volnočasových aktivitách. Její neustálý zájem o různé činnosti by měla předávat i dětem a podněcovat je k tomu, aby samy chtěly zkoušet nové věci, aktivity, hry a tím se dále rozvíjely a zvyšovaly tak svou zdatnost, znalosti a dovednosti. Vychovatelka by ale měla také být autoritou, kterou děti respektují, ale zároveň k ní mají kladný vztah. Při řešení konfliktních situací by pak vychovatelka měla vědět jakým způsobem se v nastalých situacích zachovat. (Heřmanová, Macek, 2009)

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, určuje, kdo a za jakých podmínek může vychovatelství provozovat. Je zde stanoveno minimální možné vzdělání.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že vychovatelka by měla být znalá v oblasti psychologie a biologie dětí, měla by mít právní povědomí a vědět, jak se zachovat v různých situacích.

Měla by být seznámena se školním vzdělávacím programem školy a také školním vzdělávacím programem školní družiny a řídit se těmito dokumenty.

Nedílnou součástí je nutnost dalšího vzdělávání a rozšiřování vlastních dovedností, aby byla vychovatelka schopna vytvořit dětem přitažlivý program v kontextu aktuální doby. Bez celoživotního vzdělávání by se mohlo stát, že bude docházet ke stále se opakujícím činnostem a tzv. „vyhoření“. (Heřmanová, Macek, 2009)

3 AKTIVITY V ZŠ LAŽÁNKY

V následující kapitole je popsána základní škola v Lažánkách, která je klíčovým objektem pro následně popsany výzkum. Z tohoto důvodu je třeba objasnit jakým způsobem tato škola, a potažmo družina, funguje a jaký je její přístup k žákům.

3.1 Charakteristika školy a její koncepce

Budova základní školy se nachází v malé vesnici Lažánky. Obec je pomocí autobusového spojení dobře dostupná i obcím v okolí, a proto mohou tuto základní školu navštěvovat děti i z okolních obcí. Základní škola je neúplná malotřídní škola a žáci se zde učí ve dvou třídách po dvou ročnících. Současná kapacita školy je 50 žáků.

Škola je vybavena učebnicemi a učebními pomůckami a při výuce jsou používány různé výukové programy a k dispozici jsou také encyklopedie a odborná literatura.

Budova školy je jednopodlažní, při čemž v přízemí se nachází školní jídelna s výdejnou, šatna, sociální zařízení, ředitelna, I. třída (1. a 2. ročník) a školní družina. V prvním podlaží se pak nachází II. třída (3. a 4. ročník), sborovna a výtvarná dílna. K výuce tělesné výchovy škola využívá obecní tělocvična. K dispozici je také obecní dětské hřiště v blízkosti školy.

Pedagogický sbor je tvořen 4 pedagogickými pracovníky. Tito pracovníci se neustále dále vzdělávají, a tak jsou zajištěny podmínky pro kvalitní vzdělávání žáků.

Ve školním roce 2018/2019 školu navštěvuje 35 dětí 1. – 4. ročníku. Díky nižšímu počtu žáků je ve škole klidné, přátelské a podnětné prostředí. Při výuce pedagogové vycházejí z individuálního a demokratického přístupu ke každému žákovi. Učí se zde pomocí hry, pomocí praktické zkušenosti, ve volném členění vyučovacích hodin, výrazné podpoře vědomostních předmětů estetickou a tělovýchovnou složkou a v sounáležitosti s životem v obci. Důraz je kladen také na skupinovou práci, prolínající se celým školním rokem. Tyto skupinové práce navazují na témata z matematiky, prvouky, českého jazyka atd. a jsou propojeny s dovednostmi získanými ve výtvarné výchově. Děti se postupně učí pracovat s literaturou a vyhledávat potřebné údaje pro kvalitní zpracování skupinové práce.

Spolupráce s rodiči je významnou složkou filosofie školy. Rodiče jsou seznamováni o průběhu výchovy a vzdělávání žáků a také o životě školy v rámci třídních schůzek a při individuálních konzultacích.

Významnou je pro školu také spolupráce s místními obecními spolky, kdy jsou pro děti vytvářeny výukové programy a seznamování s různými aspekty života i mimo školu.

K podpoře zdravého životního stylu jsou v průběhu vyučování zařazovány tělovýchovné a relaxační chvíle. Dětem je, v rámci dodržování pitného režimu, k svačtinové přestávce, vařen čaj nebo dostávají školní dotované mléko. Dále je škola zapojena do programu Ovoce do škol, kdy děti minimálně 2x týdně dostávají různé druhy ovoce.

Žáci školy jsou vedeni k ekologickému způsobu života. Účastní se sběru starého papíru a sběru léčivých bylin a vznikla také Školní alej, kdy si děti společně s rodiči zasadily svůj strom. Škola každoročně připravuje Svatomartinský průvod, Mikulášské vyučování, Vánoční besídku pro rodiče, program pro seniory, program na Vítání občánků a školní výlet.

Škola se účastní celostátních i mezinárodních projektů. Jsou to celostátní projekty Zdravé zuby, Dopravní výchova – BESIP, Školní mléko a již zmíněné Ovoce do škol. Z mezinárodních akcí je to pak projekt Malujeme barvami země, Matematický klokánek a Noc s Andersenem.

Zaměření školy

Jak vyplývá ze Školního vzdělávacího programu (ŠVP) vychází škola z cílů základního vzdělávání. Umožňuje žákům osvojit si strategie učení a klíčové kompetence, jako jsou kompetence k řešení problémů, kompetence k učení, kompetence komunikativní, sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. K dosažení těchto cílů je využívána řada metod práce, např. učení pomocí hry, praktické zkušenosti, skupinové a projektové vyučování, spolupráce žáků na vytváření pravidel při práci, metody podporující sebedůvěru, ohleduplnost a slušné chování. Žáci jsou vedeni k zodpovědnosti a dovednosti sebehodnocení. K tomu přispívá účast žáků na nejrůznějších besedách, návštěvy divadel či jiných kulturních akcí.

Dle ŠVP dané školy jsou do výuky zařazována také průřezová témata, jež reprezentují ve vzdělávacím programu okruhy aktuálních problémů současného světa. Tvoří důležitý formativní prvek, který rozvíjí osobnost žáka, jeho postoje a hodnoty. Průřezová témata jsou začleňována do jednotlivých předmětů, aby je žáci vnímali v širších pojetí.

Jedná se o:

- osobnostní a sociální výchovu,
- výchovu demokratického občana,

- výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech,
- multikulturní výchovu,
- enviromentální výchovu
- mediální výchovu.

3.2 Školní družina ve škole a její aktivity

Charakteristiky školní družiny

Školní družina poskytuje zájmové vzdělávání, přípravu na vyučování a odpočinkovou činnost pro žáky 1. – 4. ročníku základní školy Lažánky. Školní družina má dvě oddělení, kdy I. oddělení navštěvují žáci 1. a 2. ročníku a II. oddělení navštěvují žáci 3. a 4. ročníku. Provozní doba ŠD je od 12:05 do 15:00 hod. Kapacita školní družiny je 50 dětí na obě oddělení. Provoz školní družiny je ve dnech školního vyučování. Po řádném písemném přihlášení je dítě k docházce do školní družiny přijato. Obě oddělení se nacházejí v prostorách Základní školy v Lažánkách. I. oddělení má vyhrazenou samostatnou místnost, která je vybavena nábytkem odpovídajícím potřebám dětí, stolními hrami, stavebnicemi a výtvarnými potřebami. II. oddělení náleží část prostoru 1. třídy, která je vybavena obdobně jako I. oddělení. Obě oddělení mají dále k dispozici obecní tělocvičnu, dětské a fotbalové hřiště. Dále je využíváno okolí vesnice k procházkám či sportovním aktivitám. (Školní vzdělávací program školní družiny ZŠ Lažánky, 2018)

Školní družina má stanoveny konkrétní cíle, jsou to rozvíjení osobnosti a odolnost vůči negativním vlivům, naučit děti rozlišovat čas odpočinku, čas relaxace a čas práce, učit je správným zásadám chování ke spolužákům, učitelům i ostatním dospělým, osvojování si základů stolování, učit se komunikovat, spolupracovat a respektovat cizí názor, vést děti k logickému uvažování, řešení problémů a tvořivému myšlení, dále vést k dobrému vztahu ke svému zdraví, přírodě a ochraňovat svět kolem nás, nabízet činnosti s ohledem na individualitu každého žáka.

Dalším cílem ŠD je vést děti k osvojení si klíčových kompetencí, které jsou součástí školního vzdělávacího programu.

Činnost školní družiny se řídí v prvé řadě vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Školní dru-

žina je zde vnímána jako mezičlánek mezi školním vyučováním a výchovou v rodině. Důležitým znakem ŠD je zabezpečení zájmové činnosti, odpočinku a rekreace žáků a dohled nad žáky.

Dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) jsou i pro tuto konkrétní školní družinu stanovena práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců a dále také práva a povinnosti vychovatele.

Vnitřní režim školní družiny

Ředitel stanovuje dle vyhlášky č.74/2005, Sb., o zájmovém vzdělávání, dle platných právních předpisů, podmínky pro přijetí do školní družiny.

1. Školní družina má 2 oddělení, přičemž každé oddělení má svůj prostor.
2. Pro každé z oddělení je stanovena vychovatelka, která zajišťuje přihlašování a odhlašování žáků, předávání informací a jednání se zákonnými zástupci.
3. K přijetí žáka do školní družiny je třeba řádně vyplnit písemnou přihlášku. Je zapotřebí vyplnit veškeré údaje, včetně rozsahu docházky a způsobu odchodu žáka z družiny.
4. Jedno oddělení školní družiny je naplňováno maximálně do počtu 25 žáků.
5. Žák musí respektovat pokyny vychovatelky a chovat se dle pravidel slušného chování.

Aktivity školní družiny

Jak vyplývá z Němce (2002) a Jůvy (2001) hry se dají dělit na pohybové, kognitivní a sociální. Dále se v tomto věku stává důležitým prostředkem hra námětová, kdy si děti chtějí na něco hrát (na školu, na obchod, na rodinu). Tímto se dále řídí i program této konkrétní školní družiny tak, aby bylo dosaženo komplexního rozvoje dětí. Nedílnou součástí je vědomí, že každou aktivitu, potažmo hru, musí předcházet dobrá motivace, aby ji děti dělaly s potěšením a radostí.

Konkrétní aktivity vycházejí ze Školního vzdělávacího programu školní družiny ZŠ Lažánky. Jsou to činnosti odpočinkové, rekreační a zájmové. Je zde také prostor pro přípravu na vyučování.

Dále je nutné více specifikovat jednotlivé činnosti:

- Odpočinkové činnosti
 - jsou zařazovány po obědě, či ke zklidnění dětí před odchodem domů,
 - odpočinek na koberci, předčítání či poslech pohádek, relaxace či klidové hry.
- Rekreační činnosti
 - tyto aktivity jsou vychovatelkou minimálně organizovány, spíše jen usměrňovány,
 - pohybové a sportovní hry, malování, stolní a společenské hry, vycházky.
- Zájmové činnosti
 - zájmová činnost je z velké části řízená, přispívá k rozvoji kompetence k trávení volného času,
 - výtvarné aktivity, sportovní aktivity, pracovní činnosti, společensko-vědní činnost.

Vychovatelky stanoví roční vzdělávací plán pro školní družinu. Z něho následně vychází týdenní rozložení aktivit. Konkrétní denní činnosti vychovatelka přizpůsobuje momentální atmosféře ve družině a fyzickým i psychickým možnostem dětí. (Vnitřní řád školní družiny)

3.3 Specifika práce s dětmi mladšího školního věku v ZŠ Lažánky

V každé etapě vzdělávání, i toho zájmového, patří mezi zájmy vybavit každého jedince tím, co má umět. Při jejich hodnocení se musí brát ohled na jejich individuální zvláštnosti. Nejenom do školy přichází jedinec s různou mírou předchozích zkušeností, přichází z různých sociálních prostředí, s odlišnými zájmy. Právě ve školní družině by mělo docházet k tomu, abychom jedince směřovaly ke vzdělávání na základě zájmů a vzhledem k omezenému času. (Hájek, 2011)

Jak vyplývá ze srovnání Hájka (2011) se Školním vzdělávacím programem školní družiny ZŠ Lažánky (2018) je důležité si uvědomit, že ústřední činností dětí v tomto věku je učení, které uspokojuje dětskou zvědavost a důležitým prvkem a nástrojem je hra. Prostřednictvím hry učíme děti „nenásilně“ důležitým hodnotám nebo i postojům, a především se toto děje zábavným způsobem. Obtížnost hry se v tomto věku mění, děti si vybírají těžší hry, a to takové, které mají více pravidel. Začínají se zajímat o hry, jako je dáma nebo šachy.

Školní družina základní školy v Lažánkách nabízí žákům různé formy využití volného času. Aktivity jsou rozčleněny do orientačních časových bloků, aby byla zajištěna jistá pravidelnost, ale zároveň záleží na vychovatelce, aby přizpůsobila trvání jednotlivých aktivit dle

potřeb konkrétních dětí. Jelikož jsou v tomto školním roce oddělní školní družiny naplněna menším počtem dětí, je zde větší prostor pro individuální práci s dětmi a rozvíjení různých stránek osobností jednotlivých dětí dle aktuální potřeby.

V teoretické části této práce byly popsány důležité pojmy, stěžejní literatura a souvislost tématu se sociální pedagogikou. Poté byly uvedeny charakteristiky dětí mladšího školního věku a charakteristika školní družiny a dále pak specifika práce s dětmi mladšího školního věku ve školní družině. Následně byla popsána Základní škola Lažánky a k ní náležící školní družina, která je stěžejním místem předkládaného výzkumu. Výzkumná část se pak bude zabývat tím, jak děti vnímají školní družinu, a to prostřednictvím rozhovorů s dětmi a vychovatelkami.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PLÁN VÝZKUMU

Předmětem předkládaného výzkumu je školní družina a to, jak ji vnímají děti, které ji navštěvují. Vzhledem k tomuto byl zvolen kvalitativní výzkum, který je používán právě v oblasti porozumění toho, jak lidé vnímají sociální situací, prostředí atd. (Švaříček, Šedřová, 2014) Dle Hendla (2005) je v kvalitativním výzkumu pracováno s daty, která jsou nasbírána v terénu a oproti kvantitativnímu výzkumu je ten kvalitativní spíše nestrukturovaný.

Pro výzkum je zvolen polostrukturovaný rozhovor s dětmi, které navštěvují školní družinu, a polostrukturovaný rozhovor s vychovatelkami školních družin.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem je vnímání školní družiny očima dětí, které ji navštěvují. Tento nápad byl konzultován s ředitelem školy, která je stěžejní pro výzkum a toto téma jej zaujalo.

Formulace výzkumného problému

Výzkumným problémem je popsat, jak děti vnímají školní družinu.

Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jak děti vnímají školní družinu.

Díležitostmi cíli jsou pak: 1) Zachytit, zda děti chodí do družiny rády a proč.

2) Popsat, jaké aktivity ve školní družině mají děti nejraději.

3) Popsat, jak vnímají osobu vychovatelky.

4) Popsat, jak vnímají prostředí družiny.

Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou je: Jak děti vnímají školní družinu?

Díležitostmi otázkami jsou tedy: 1) Chodí děti do družiny rády a proč?

2) Jaké aktivity ve školní družině mají děti nejraději?

3) Jak vnímají osobu vychovatelky?

4) Jak vnímají prostředí družiny?

4.2 Teoretická východiska výzkumu

V rámci předkládané práce se jako nejvhodnější metoda pro zodpovězení výše zmíněných otázek jeví metoda zakotvené teorie. Tato metoda je používána v případech, kdy nejde o potvrzení již existující teorie, ale na základě získaných dat utvořit teorii novou. (Švaříček, Šedřová, 2014)

Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem jsou děti mladšího školního věku, navštěvující školní družinu a také vychovatelky, a to primárně v Základní škole Lažánky. Pro srovnání pak byly osloveny vychovatelky a děti ve dvou školách stejného typu v okolí. V ZŠ Lažánky bylo osloveno 14 dětí, což je zhruba polovina dětí navštěvujících školní družinu a dvě vychovatelky. K zachování anonymity nebudou jmenovány další dvě školy, které byly osloveny. Budou tedy mít označení první a druhá škola. V první škole byl výzkum realizován se dvěma vychovatelkami a dvěma dětmi a v druhé škole to bylo s jednou vychovatelkou a čtyřmi dětmi. Co se týče rozdělení na chlapce a dívky, bylo osloveno deset chlapců a deset dívek. Vychovatelky jsou zde ženy.

	družina při ZŠ Lažánky	družina při ZŠ 1	družina při ZŠ 2
počet dětí	14	2	4
počet vychovatelek	2	2	1

Metody sběru dat

Ke sběru dat byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovor se v tomto případě jeví, jako nejvhodnější forma sběru dat. Pro jeho analýzu je však třeba velké množství času. Jelikož ve školní družině děti oslovují vychovatelku paní učitelku, bylo toto zohledněno při kladení otázek.

Kostra rozhovoru:*Otázky k dětem:*

Otázka 1: Chodíš do družiny rád/a? A proč?

Otázka 2: Jaké aktivity ve družině děláte?

Otázka 3: Jakou aktivitu máš nejraději?

Otázka 4: Jaké aktivity nemáš rád/a?

Otázka 5: Řekneš paní učitelce, pokud máš vlastní nápad, co byste mohli ve družině dělat?

Otázka 6: Líbí se ti vybavení a hračky? A proč?

Otázka 7: Jak se k vám chová paní učitelka?

Otázka 8: Mluvíš doma o tom, co jste dělali ve družině?

Otázky k vychovatelkám:

Otázka 1: Jaké aktivity jsou dětem nabízeny?

Otázka 2: Jaké aktivity děti nejvíce vyhledávají?

Otázka 3: Jaké aktivity je baví méně?

Otázka 4: Chodí za vámi děti s tím, co by chtěly dělat?

Otázka 5: Jak myslíte, že se děti vyjadřují o družině doma?

Otázka 6: Vyhovuje podle vás vybavení družiny a hračky dětem?

„Síla neformálního rozhovoru spočívá v tom, že zohledňuje individuální rozdíly a změny situace. Otázky mohou být individualizovány, aby se dosáhlo hloubkové komunikace a využilo se prostředí a situace a aby se posílila konkrétnost a bezprostřednost rozhovoru. Slabinou neformálního rozhovoru je to, že získání daného množství požadovaných informací trvá delší dobu.“ (Hendl, 2005, s. 171)

Při rozhovorech byl použit diktafon, s jehož použitím byli všichni účastníci, v případě dětí i jejich zákonní zástupci, srozuměni a souhlasili s nahráváním. Následně byly rozhovory přepsány.

Hlavní část výzkumu probíhala v ZŠ Lažánky, a to během měsíce února 2019. Všechny rozhovory byly vedeny v prostředí školní družiny, zejména s ohledem na to, že děti, potažmo i vychovatelky, toto prostředí znají a není jim cizí. Rozhovor s každým dítětem trval zhruba pět minut, kdy byl brán ohled na to, aby nebyly děti vystaveny nestandardní situaci déle, než je pro potřeby výzkumu třeba. Rozhovory s vychovatelkami, mají pak doplňující funkci k ucelení poznatků toho, co řekly děti. Jejich délka byla zhruba deset minut. Každý rozhovor byl následně v co nejkratší době přepsán, aby nedošlo ke zkreslení nebo zapomenutí důležitých skutečností. Následně byly provedeny rozhovory s dětmi a vychovatelkami dalších dvou škol malotřídního typu, a to pro srovnání.

5 ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

V následující kapitole bude popsán průběh zpracování dat, která byla získána v průběhu výzkumu a jejich následné analyzování.

5.1 Příprava dat

Transkripce

Rozhovory byly nahrávány na diktafon a následně doslovně přepsány. Tato část výzkumu je velmi časově náročná, ovšem je jeho nedílnou a podstatnou součástí. Transkripce byla provedena vždy v co možná nejkratším čase po získání rozhovoru.

5.2 Kategorizace

Kódování

V předkládaném výzkumu bylo použito otevřeného kódování.

„Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“ (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 211)

Kategorie

Následně byly jednotlivé kódy porovnány, rozřizeny a vznikly tak jednotlivé kategorie. K větší přehlednosti bylo užito i barevného rozlišení kategorií.

Z rozhovorů vplynuly následující kategorie:

- 1) Vnímání družiny
- 2) Hodná paní učitelka
- 3) Nabídka aktivit
- 4) Prostor družiny
- 5) Každé dítě je jiné

5.3 Analýza dat

V kapitole bude rozebrána analýza jednotlivých kategorií. V textu je odkazováno na odpovědi respondentů. Jelikož byly rozhovory vedeny s dětmi i s vychovatelkami jsou děti označeny velkým D a pořadovým číslem, vychovatelky pak velkým V a pořadovým číslem.

kategorie	kódy
Vnímání družiny	spokojenost, kamarádství, vnímání ostatních dětí, vnímání rozdílů mezi dívkami a chlapci, kontakty, vázanost na konkrétní osobu, vnímání situace, příjemné prostředí, vnímání vztahů, vnímání okolí
Hodná paní učitelka	vztah k vychovatelce, motivace, začít i s nechtív, postoj k vychovatelce, radost z kladného hodnocení, vnímání negativních momentů, snaha vychovatelky, podřízení se dětem, podřízení situaci, pomoc vychovatelky.
Nabídka aktivit	spontánní hry, postřehovka, rukodělná práce, typy aktivit, logické hry, přemýšlečká hra, neřízená činnost, řízená činnost, pohybové hry, postřeh, důvtip, propojení celého dne, rozmanitá nabídka činností, vyrábění, spokojenost s nabídkou aktivit, aktivita, konstruktivní hry, orientace v informatice, potřeba čistoty, velká časová vytiženost, fantazie, vybití energie, výdrž, uvolnění po vyučování, možnost oddechu, konkrétní období, podpora samostatnosti dětí, spolupráce, komunikace, zapojení dětí do tvorby programu, sportovní aktivity, soutěživost
Prostor družiny	vnímání prostoru, postoj k zařízení, spokojenost se zařízením, spokojenost s prostorem, vnímání překážek, vylepšení hraček, přemýšlení o zlepšení, vnímání stavu hraček, dostatečný prostor, snaha o zlepšení podmínek, nedostatek venkovních prostorů, omezené časové možnosti, omezené prostory, potřeba finančního zajištění, nezávislost dětí na prostoru
Každé dítě je jiné	vlastní iniciativa, mluví o družině, snaha, nemluví o družině; dělá, co se řekne; nemá vlastní nápad, nápaditost, komplexní přemýšlení, prvotní zamyšlení, není prostor pro vlastní nápad, pocit zbytečnosti, nadšení dětí, potřeba pochubit se, dítě od dítěte, zpětná vazba, závislost preferencí činností na věku, přetížení dětí, neochota dětí

Vnímání družiny

Kategorie obsahuje vše, co souvisí se schopností vnímat okolí a situace, které se ve školní družině dějí a důvody proč děti družinu navštěvují.

Děti vnímají své okolí, a tedy i čas strávený ve školní družině. Ta představuje jakousi komunitu stejného složení a nabízí prostor k vyhodnocování různých situací. Všechny děti uvedly, že chodí do družiny rády a šestnáct z nich uvedlo, že je to hlavně z důvodu, že si zde mohou hrát s kamarády. Jedno z dětí uvedlo, že do družiny chodí rádo, protože tam mají hodně hraček. Další dvě děti odpověděly, že je to z důvodu rozmanitosti aktivit. Jednou se vyskytl důvod zcela praktický, a to, že dítě bydlí vedle školy, a tudíž to má kousek domů.

Na dotaz, zda chodí rádi do družiny a z jakého důvodu odpovídaly děti takto:

D1: „Protože tam můžu hrát s ostatníma hry.“

D4: „Abych mohla být s kamarády.“

D5: „Mě baví si tady s kamarádama hrát.“

D6: „Protože si tam můžu hrát s kamarádkama.“

D11: „Protože tady mám vždycky hodně kamarádů a rád si s nima hraju.“

D15: „Protože mě to tam baví a hraju si tam s kamarádkama a s kamarády.“

D19: „Mám tam kamoše a hrajeme si s nima.“

V rozhovorech děti často zmiňovaly, že se jim nelíbí zejména hašteření a nevhodné chování ostatních dětí nebo křik:

D9: „Kluci někdy křičí.“

D10: „Kdyby se tady třeba hádali někdo.“

D15: „Kluci poztráceli všechny fixy.“

D17: „Nemám ráda, když se třeba jako kluci poperou.“

D20: „Že někdo tam mi bere věci, který mu nedovolím.“

Hodná paní učitelka

V této kategorii jsou zmíněny pocity a postoje, které souvisí s osobou vychovatelky.

Všechny děti uvedly, že se k nim vychovatelka chová hezky, avšak jsou si vědomy toho, že pokud se někdo chová proti nastaveným pravidlům, občas vychovatelka zvýší hlas. Děti vnímají, že pokud vychovatelka zvýší hlas, je to z konkrétního důvodu. Dále děti uvedly, že pokud přijdou za vychovatelkou s vlastním nápadem, snaží se jim pomoci.

D2: „Někdy když zlobíme, tak musí zvýšit hlas.“

D4: „No hezky, ale když kluci zlobí, tak se trošku zlobí taky.“

D6: „Je hodná.“

D10: „Hezky a že na nás třeba nekřičí.“, „Řekl jsem doma, že mě paní učitelka pochválila.“

D14: „Hezky, záleží jak kdy, protože když se kluci poperou nebo něco takovýho, tak musí rvát, a to není moc příjemný.“

D15: „Když tam kluci běhají nebo rvou se, tak zařve.“

D16: „Třeba já řeknu, že chci vyrábět, tak ona mě dá papír.“

D19: „Jako docela dobře a občas trochu zvýší hlas, ale jinak dobrý.“

Vychovatelky naproti tomu uvádějí, že se snaží program přizpůsobovat konkrétní situaci a možnostem konkrétních dětí, čímž chtějí dopomoci dětem k jejich rozvoji.

V2: „Záleží, jakým způsobem se jim ta hra podá.“, „Záleží na celkové náladě.“, „Někdy je potřeba jim dobře vysvětlit a namotivovat je k nějaké činnosti.“, „Některé děti přijdou s konkrétním nápadem, kdy já jim třeba pomůžu zorganizovat hru.“

V3: „Je to podle toho, co oni si většinou sami vyberou.“, „To je u mě na prvním místě, když si řeknou jako samy.“

V4: „Takže se snažíme jako vyjít prostě klukům vstříc.“

V5: „Vždycky podle nálady, podle situace.“, „Takže fakt ty aktivity jako se to snažím hodně měnit.“, „Jo, někdy se jako vyloženě jim vyjdu vstříc.“

Nabídka aktivit

Tato kategorie popisuje vše, co souvisí s aktivitami, činnostmi, hrami, které jsou ve školní družině nabízeny, a to jak očima dětí, tak očima vychovatelek.

Děti i vychovatelky uvedly různé druhy aktivit, které se v jednotlivých školách shodují. Ukazuje to na jakýsi rámeček, který dané školní družiny dodržují, aby byly děti seznámeny s velkým množstvím aktivit z různých oblastí. Tento způsob umožňuje, aby si každé dítě našlo činnost, která je mu nejbližší.

D2: „Různé hry, třeba i na tabuli něco jsme dělali a hračky, třeba lego nějaké, malovali jsme si a vyráběli jsme.“

D3: „Paní učitelka četla nějakou pohádku.“ „Hrajeme si s míčkem hodně.“

D8: „Můžu si tady hrát, hrajeme dobrý hry a můžu si tady prostě stavět mosty.“

D9: „Vyrábíme obrázky třeba na besídku, to mě baví.“

D10: „Třeba si kreslíme.“, „Když se třeba tady něco vyrábí.“

D11: „A do tělocvičny taky.“, „Mě baví všechno.“

D12: „Vyrábíme, hrajem si s kostkama a hrajem deskový hry.“

D14: „Ale někdy mě nebaví chodit ven.“

D17: „Chodíme do kulturáku někdy a ke kapli.“

D19: „Chodíme na ty počítače a chodíme ven, ke kapličce, tady na zahrádku, ke kulťasu a občas chodíme aji ke studánce.“

D20: „Ve družině mám rád moc jako lego.“

Vychovatelky uvádějí, že jejich snahou je dětem nabízet rozmanité aktivity, aby byly děti seznámeny s různými činnostmi a mohly si tak vyzkoušet, co se jim líbí a co ne. Jak vychovatelky dále zmínily snaží se den rozčlenit do částí, aby měly děti možnost jak relaxace, tak aktivních činností a dalšího rozvoje.

V1: „Jsou to pohybové aktivity nebo pro procvičení přemýšlení, pro procvičování fantazie. Jsou to aktivity na rukodělnou práci, na osvojení jemné motoriky, jsou to různé soutěže, jsou to aktivity, které je mají uvolnit.“

V2: „Dětem jsou nabízeny aktivity zájmové, rekreační, odpočinkové a jsou to takové aktivity, aby představovaly určitou kompenzaci toho, co zažívají ve vyučování.“ „Aby měly možnost si spontánně pohrát, hýbat se, odpočinout si a načerpat nové síly.“, „Moc rádi mají vycházky na hřiště a volnou hru.“

V3: „Nabízíme hodně tvůrčí aktivity.“, „K různým dnům, jako jsou třeba čarodějnice, Halloween, den Země, tak jim děláme jako kdyby stanovišťátka.“, „Já se vždycky snažím o to mít míň hraček, aby si děti zkusily najít jako činnost samy.“, „Aby si jako kdyby našly kamaráda a spolu něco vymyslely. Aby prostě se trochu snažily, ..., aby jim nebylo všechno servírováno.“

V4: „Můžou si dělat i různé vlašťovky, jo, že děláme třeba závody, komu to doletí dál.“

V5: „Hrají si s panenkama, hrají deskový hry, jo, prostě je to fakt hodně výroba čehokoliv z čehokoliv.“, „Pohyb venku a fakt jako takovou tu přirozenou hru.“

Prostor družiny

Kategorie prostor družiny je vyplněna názory dětí a také vychovatelek k tomu, zda se jim zdají být prostory a jejich vybavení dostatečné či nikoli.

V této kategorii je největší rozpor mezi vnímáním dětí a vychovatelek. Zatímco děti vnímají prostor školní družiny jako celek a nepřemýšlí nad tím, jak by to mohlo vypadat, kdyby byla družina v jiném prostoru, některé vychovatelky mluví o velkých problémech v této oblasti. Děti hodnotí zařízení a hračky jako dostačující. Pět dětí uvedlo, že by vylepšilo jisté skutečnosti. Vychovatelky vnímají, že prostory jsou nedostatečné. Jedna z vychovatelek hovoří také o složitosti získání finančních prostředků pro potřeby školní družiny.

Na dotaz, zda se dětem líbí zařízení a hračky družiny všechny děti uvedly, že ano, některé přidaly komentář:

D1: „Možná bych přidala nějaký ty jakoby lepší karty.“

D2: „Tak tady je toho hodně.“

D4: „No já si myslím, že je všechno v pohodě.“

D6: „Ta skříň, ta žlutá, že tam je taková, ne že zavazí, ale kdyby tam nebyla, tak by to možná bylo lepší.“

D8: „Všecko je hezký.“

D11: „Mě se to tady takhle líbí.“

D14: „Já bych tam dala asi, možná abychom tam měli klouzačku.“

D18: „Jsem dost rád teda, že aspoň přišli nový počítače.“

Naproti tomu tři vychovatelky vnímají prostory a tím pádem i možnosti za velmi omezené, dvě z nich si myslí, že prostor děti moc neřeší:

V1: „Děti to tak nevnímají.“ „Dokáží si vyhrát v tom prostoru.“

V2: „Každý rok se víceméně pořizuje něco nového.“, „Co nám chybí, tak je bližší možnost nějakého hřiště, vzhledem k tomu, že pouštíme děti na autobus v různých časových intervalech.“

V3: „Prostě pokud máte malý prostor, tak tam toho moc nevykouzlíte.“, „Chtělo by to jako kdyby do družinky dát víc peněz.“

V4: „To si myslím, že úplně dostatečný není. Nemáme takových prostorů, jak by bylo potřeba.“

V5: „Já myslím, že až tak moc to ty děcka neřeší.“, „Mě připadá, že ty děcka si dokážou vyhrát prostě i s málem.“

Každé dítě je jiné

V následující kategorii je společným jmenovatelem dětská individualita.

Každé dítě má své vlastní potřeby, touhy a možnosti. Jak z odpovědí dětí, tak z odpovědí vychovatelek, je zřejmé, že nelze děti „strčit“ do škatulky **dítě**, a tím mít jasno o tom, jak s ním pracovat, co takové dítě chce a potřebuje a hlavně, že všechny děti jsou stejné. Každé dítě preferuje primárně činnosti, které ho baví a které zvládá bez větších obtíží. Některé děti jsou sdílné, jiné zase ne.

Na otázky, které do této kategorie spadají odpovídaly děti rozdílně právě podle svých vlastních predispozic. Byly to otázky, jakou aktivitu mají nejraději, kterou nemají rády, jestli mluví o družině doma a dále, zda se svěřují vychovatelce s vlastním nápadem.

D1: „My třeba si vymyslíme nějakou hru, kterou bysme mohli hrát.“

D4: „Jo. Někdy řeknu, že jsme hráli super hru nebo jsme vyšivali nebo tak.“

D16: „Někdy mluvím, když je to zajímavý.“

D20: „Já mám nějaké nápady, ale občas je, jako moc se nějakým tomu nehodí.“

Vychovatelky vnímají, že mezi dětmi jsou rozdíly. Jedno je šikovné na vyrábění, jiné má rádo sportovní aktivity, další zase procházky venku. Vychovatelky mají na paměti, že je třeba ke každému dítěti přistupovat v rámci jeho možností a respektovat jeho hranice. Mladší školní věk, jehož hranice jsou od 6 do 11 let, je obdobím, kdy je možno sledovat rozdíly v závislosti na věku. Mladší děti, spadající do této kategorie, jsou raději vedeny zkušeností dospělého, starší děti kolem 10 let už se více věnují hrám, dle vlastní fantazie.

V1: „Ty děti nápady mají a nestydí se ty nápady sdělit mě jako vychovatelce.“, „Já myslím, že ty děti se rády předvedou.“

V2: „Je to různě skupinka od skupinky. Starší kluky baví různé hry s míčkem a vůbec pohybové hry a soutěže. Skupina děvčat je spíš klidnější a vyhledává výtvarné činnosti, kdy si mohou buď spontánně kreslit a malovat anebo i nějaké vyrábění.“, „Některé děti chodí s tím, co by chtěly dělat. Některé děti nepřijdou, postávají.“, „Myslím si, že se vyjadřují, ale zas je to o typu. Některé děti jsou sdílné, některé děti doma neventilují vůbec nic, co se děje ve škole.“

V3: „Malý děti to vyhledávají víc než ty větší.“, „Myslím, že se moc nevyjadřují. Co mám jako kdyby zpětnou vazbu od rodičů nebo od prarodičů, který je třeba vyzvedávají.“, „Když přijdou domů třeba v 5, tak se jim asi nechce moc rozpovídat, co dneska dělaly.“

V4: „Spíš sportovní, já totiž nemám ty malý děti, já už mám trošku ty větší, takže tam jako nějaký tvoření je vůbec nebere.“, „Říkáme, že by se to mělo, neříkáme, že musí, no a už se jim nechce.“, „Chodí, jako hlavně s tím, že by chtěly hrát ten fotbal.“

V5: „To zas jako je individuální. Některý dítě rádo vyrábí, strašně rádo a některý to nesnáší.“, „Tak to je zas jak který dítě.“

6 SHRUTÍ VÝZKUMNÉ ČÁSTI

Cílem výzkumné části bylo prostřednictvím rozhovorů s dětmi, které navštěvují školní družinu, a rozhovorů s vychovatelkami školních družin, popsat, jak děti vnímají školní družinu.

V následujícím textu budou uvedeny odpovědi na výzkumné otázky.

1) Chodí děti do družiny rády a proč?

Odpovědí na tuto otázku bylo všemi dotazovanými dětmi odpovězeno, že do družiny chodí rády. Jejich důvodem bylo z velké části přátelství a možnost si pohrát se svými kamarády. Jak se ukázalo, je pro děti možnost hry s vrstevníky velmi důležitým aspektem a přispívají velkým dílem k tomu, jak děti vnímají družinu jako celek. Dalšími argumenty, proč chodí děti do družiny rády byly, že je družina vybavena velkým množstvím her a hraček a také nabídka aktivit je velká a rozmanitá.

Ať už pro spontánní či řízenou činnost je důležité, zda se konkrétní aktivita uskutečňuje v rámci přátelského kolektivu a děti jsou si vzájemně blízké. Děti jsou motivovány nejen vychovatelkou, ale i tím, že na danou činnost nejsou samy, a tak jsou ochotné vyzkoušet větší množství, pro ně neznámých, aktivit a tím si rozšířit obzory v této oblasti.

2) Jaké aktivity ve školní družině mají děti nejraději a proč?

Z provedeného výzkumu vyplývá, že není možné určit jednu konkrétní aktivitu, kterou by děti měly nejraději. Každé dítě si vybírá aktivity na základě svého momentálního rozpoložení, podle svých dovedností, dle schopnosti vychovatelky tu, kterou aktivitu nabídnout a tak dále.

Lze určit jisté okruhy, které děti vyhledávají, ale jak již bylo zmíněno, každé dítě je jiné a nelze všem přisoudit jako nejoblíbenější jednu aktivitu.

Jako často jmenované byly různé formy pohybových aktivit. Byl to fotbal, různé pohybové hry nebo procházky. Dalším celkem bylo vyrábění. Zde je nepřeborné množství možností. Některé děti raději vyrábějí vychovatelkou předem vymyšlený výrobek, jiné zase radši tvoří dle vlastní fantazie. Některé děti také vyhledávají jakousi formu pomoci a spolupráce s vychovatelkou, kdy mají vlastní nápad, ale potřebují se ujistit, že jdou správným směrem nebo pomoci s dokončením svého výrobku.

3) Jak děti vnímají osobu vychovatelky?

Všechny děti uvedly, že jejich vychovatelky se k nim chovají tak, jak je v určité situaci zapotřebí. Děti jsou schopné si uvědomit, že pokud zlobí, neposlouchají nebo se chovají nevhodným způsobem, přijde zákonitě negativní reakce vychovatelky. Ve standardních situacích ale sdělují, že se k nim vychovatelka chová hezky, pěkně a snaží se jim vyjít vstříc v případě vlastních nápadů.

Děti jsou vnímavé a jejich vztah k vychovatelce pak určuje celkový pocit ze školní družiny a to, jak se budou chovat i k ostatním dětem. Zároveň musí mít k vychovatelce důvěru, aby byly ochotné přijít za ní požádat o radu nebo s vlastním nápadem, co by zrovna chtěly tvořit, hrát nebo podobně.

4) Jak děti vnímají prostředí družiny?

K otázce prostředí družiny jsou odpovědi víceméně jednoznačné. Z výše uvedené analýzy vyplývá, že děti vnímají prostor družiny jako celek, takový, jaký je. Nepřemýšlejí nad tím, že by potřebovaly větší prostory, více místa nebo nové hřiště. Jsou spokojené s tím, co se jim nabízí.

Co se týče zařízení družiny, byly zmíněno několik nápadů na vylepšení prostoru. Odstranit, v dětských očích, nepotřebný nábytek nebo obnova boxů, či krabic na hračky.

V otázce hraček bylo dětmi víceméně usneseno, že jsou spokojeny s rozmanitostí a typy hraček. Ve třech případech bylo zmíněno, že by se mohly dokoupit i nové hračky.

Za pomoci výše uvedených dílčích otázek je tedy možné vysledovat odpověď na hlavní výzkumnou otázku, která zní:

Jak děti vnímají školní družinu?

Děti vnímají školní družinu jako místo, kde panuje příjemná a přátelská atmosféra, a také jako prostor ke hraní, vyrábění či trávení času s kamarády. Jako důležitou součást vnímají také vychovatelku, která je pro ně prvkem bezpečí a autority. Prostor školní družiny je pro děti, v jejich očích, dostačující, mají ho rády a jeho stálost vnímají jako bezpečné a známé místo, kde mohou nacházet spoustu zajímavých hraček a možností různých druhů činností.

Každé dítě si ve školní družině může najít **činnost**, která je tou **nejoblíbenější** a posléze ji třeba i rozvíjet podle vlastní fantazie. Rozmanitost činností je velká a děti se učí, jak se mohou jednotlivé aktivity prolínat a čeho dosáhnou jejich vyzkoušením. Tuto možnost děti vítají a jsou zvědavé na další a další aktivity a jejich sdílení s ostatními dětmi.

7 DISKUSE

Při srovnání uvedeného výzkumu s teoretickými východisky jsou zjevné následující informace.

Jak vyplynulo z Matějčkova dělení mladšího školního věku na období mladší, střední a starší, lze vysledovat, že děti se opravdu liší i v rámci této jedné kategorie. Vychovatelky uvedly, že mladší děti jsou raději, pokud jsou vedeny a mají dané určité možnosti z kterých si následně vybírají. U dětí starších byla pak zmíněna větší potřeba vlastního prosazení. Atraktivnější je pro ně hra nebo činnost, která vychází z jejich iniciativy.

Z toho vyplývá také důraz, který by měl být dále dáván na rozvoj školních družin. Základní škola je vnímána jako důležitá část života každého dítěte, avšak na školní družinu se často zapomíná. Jak ale výzkum ukázal je docházka do školní družina důležitým bodem rozvoje dětí, zejména v oblasti komunikace a spolupráce s vrstevníky, dalšího rozvoje svých schopností a dovedností a také řešení situací v kolektivu.

Vychovatelky se opírají o teoretické poznatky a převádí je do praxe s užitím vlastního vyhodnocení situace a možnostmi daného prostoru. Snaží se o rozvoj každého jednoho dítěte. Je třeba vědět, že odborná literatura popisuje celou řadu aktivit, které je třeba dětem nabízet. Tato doporučení jsou rámcová a je na každé vychovatelce, jak je konkrétně uskutečnit.

Vychovatelka by měla být empatická a umět navodit přátelskou atmosféru, aby bylo možné děti, více či méně nápadně, směřovat k jejich vlastním rozhodnutím a tím jejich zdravému vývoji. Jak uvádí Pávková (2011), Němec (2002), Jůva (2001) a následně i výsledky výzkumu je třeba děti dobře motivovat, aby měly chuť vyzkoušet také aktivity, které by si samy od sebe třeba ani nevybraly a tím pádem, by přišly o novou zkušenost.

Tato práce sleduje, jak děti vnímají školní družinu, a proto byl zvolen kvalitativní způsob výzkumu. Následným kvantitativním výzkumem by se dalo například zjistit jaké aspekty jsou klíčové k tomu, aby děti vnímaly družinu kladně a nakolik jsou pro ně důležité například sociální vztahy ve školní družině.

ZÁVĚR

Tato práce pojednává o aktivitách dětí mladšího školního věku ve školní družině. Děti docházejí do školní družiny rády, a to zejména proto, že si mohou hrát se svými kamarády. K jejich pohledu na školní družinu přispívá také vychovatelka a její chování. Děti vnímají více aspektů, na základě, kterých si utvoří svůj názor na školní družinu.

V teoretické části byla první kapitola věnována literatuře, která nejvíce ovlivnila formu práce. Dále pak je zmíněna souvislost tohoto tématu se sociální pedagogikou. Je zde objasněno, že výchova ve školní družině je důležitým prvkem v rozvoji dětí. Následně se pak kapitola věnuje základním pojmům, souvisejícím s daným tématem.

Druhá kapitola popisuje charakteristiku dětí mladšího školního věku a jejich vývojové změny. Následně se pak zabývá školní družinou, jejím historickým vývojem a současnou podobou. V této kapitole jsou uvedeny specifika práce s dětmi tohoto věku ve školní družině. Důležitým momentem je také zachycení osobnostních i profesních předpokladů vychovatelky, aby mohla řádně vykonávat svoji práci.

Třetí kapitola se pak zabývá konkrétně zvolenou školní družinou, a to školní družinou při Základní škole Lažánky. Kapitola popisuje charakter školy samotné a posléze charakter družiny. Objasňuje také jakým způsobem je s dětmi v této školní družině jednáno a co je cílem práce s dětmi.

Výzkumná část pak popisuje konkrétní kvalitativní výzkum, a to formou rozhovorů s dětmi a s vychovatelkami. Z výsledků analýzy vyplynulo, že děti vnímají školní družinu z více hledisek a do družiny chodí rády.

Zajímavým momentem bylo zjištění, že děti velice citlivě vnímají vztahy ve školní družině. Sociální vazby jsou velmi důležité pro jejich zdravý a přirozený vývoj. Několik dětí uvedlo, že se jim nelíbí, pokud se ve družině někdo pere či hádá a dále bylo zmíněno, že si děti rády hrají se svými kamarády. Tyto skutečnosti jsou velmi důležité právě proto, aby bylo pochopeno, jaké různé faktory zasahují do dětského vnímání školní družiny.

Výsledky této práce samozřejmě nelze rozšířit na všechny školní družiny obecně, avšak mohou sloužit, alespoň jako náhled do toho, co všechno ovlivňuje vnímání školní družiny v dětských očích.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BENDL, Stanislav. Vychovatelství – učebnice teoretických základů oboru. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9

ČÁBALOVÁ, Dagmar. Pedagogika. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2993-0

ČAČKA, Otto. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0

CAKIRPALOGLU, Panajotis. Úvod do psychologie osobnosti. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4033-1

HÁJEK, Bedřich a kol. Školní družina. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-900-2

HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav; PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. Psychologický slovník. Praha: Portál, 1994. ISBN 978-80-262-0873-0

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4

HEŘMANOVÁ, Jana; MACEK, Milan. Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmová vzdělávání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5

JANDOUREK, Jan. Slovník sociologických pojmů: 610 hesel. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3679-2

JŮVA, Vladimír; JŮVA, Vladimír. Stručné dějiny pedagogiky. Brno: Paido, 2001. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-062-X

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana; PUPALA, Branislav. Predškolská a elementárna pedagogika. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7637-828-9

KOSATÍK, Pavel. Sám proti zlu. Praha: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-971-0

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra a kol. Člověk – prostředí – výchova. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2

LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. Vývojová psychologie. Praha: Grada, Publishing, a. s., 2008. ISBN 80-247-1284-9

MATĚJČEK, Zdeněk; POKORNÁ, Marie. Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6

PÁVKOVÁ, Jiřina; HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav. Pedagogické ovlivňování volného času. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7

PASÁK, Tomáš. Život Přemysla Pittra. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1995. ISBN 80-211-0212-8

POSPÍŠILOVÁ, Helena; KOMÍNKOVÁ, Lucie. Svět školní družiny: etnografická studie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4789-6

PRŮCHA, Jan a kol. Pedagogická encyklopedie. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. Přehled vývojové psychologie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4

ŠLÉGL, Jiří. Dějiny výchovy dětí předškolního věku. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2012. ISBN 978-80-7414-592-6

ŠVARŤÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ Klára a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1

Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

ZAHRADNÍČEK, Tomáš. Slovník cizích slov. Bookbaby, 2014. ISBN 8087873181

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů

VNITŘNÍ PŘEDPISY ZŠ LAŽÁNKY

Vnitřní řád školní družiny (aktualizováno 2018)

Školní vzdělávací program ZŠ Lažánky (aktualizováno 2018)

Školní vzdělávací program školní družiny ZŠ Lažánky (aktualizováno 2018)

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ŠD školní družina

ŠVP školní vzdělávací program

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I – Rešerše literatury

Příloha P II – Slovník pojmů

Příloha P III – Přepis rozhovorů

Příloha P IV – Ukázka kódování

PŘÍLOHA P I: REŠERŠE LITERATURY

BENDL, Stanislav. Vychovatelství – učebnice teoretických základů oboru. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9

Tato kniha objasňuje základy vychovatelství. Spojuje skutečnosti z různých oblastí, ať už jde o sociální pedagogiku, filozofii výchovy, pedagogiku volného času, sociální psychologii, speciální pedagogiku či multikulturní výchova. Popisuje důležitost vychovatelů, ale také složitosti, jež toto povolání může mít.

ČÁBALOVÁ, Dagmar. Pedagogika. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2993-0

Publikace slouží jako učebnice základů pedagogiky. Opírá se o základy sociální pedagogiky, diagnostiky žáka a pedagogického výzkumu. Kniha se snaží ve čtenáři podpořit samostatné pedagogické myšlení a umění zhodnotit vlastní práci. Slouží studentům, učitelům, vychovatelům, ale také všem, kteří chtějí do základů pedagogického působení nahlédnout.

ČAČKA, Otto. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0

Tato publikace poskytuje náhled do specifik jednotlivých vývojových období a udává informace, týkající se rozvoje normální osobnosti.

CAKIRPALOGLU, Panajotis. Úvod do psychologie osobnosti. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4033-1

Kniha se zabývá významnými momenty v psychologii osobnosti. Uvádí psychických vlastností, ze kterých se osobnost skládá, a také jakými změnami může osobnost procházet. Významnou částí této knihy je průběžné objasňování jednotlivých pojmů, které slouží k lepší orientaci v textu a jeho správnému pochopení. Slouží velké řadě odborníků, ale také širší veřejnosti, k rozšíření vlastních vědomostí.

PŘÍLOHA P I: SLOVNÍK POJMŮ

- Aktivita:** je označena jako jednání či praktická činnost.
- Mladší školní věk:** je specifickým vývojovým obdobím dítěte, a to v době zhruba od 6 do 12 let.
- Školní družina:** jedná se o instituci zájmového vzdělávání. Poskytuje výchovu a vzdělávání v době volného času dětí.
- Volný čas:** je časem, který jedinec tráví tím způsobem, který si on sám v danou chvíli zvolí.
- Zájmová činnost:** jedná se o cílevědomou aktivitu, při které se jedinec dále rozvíjí a obohacuje své dovednosti.

PŘÍLOHA P I: PŘEPIS ROZHovorŮ

Rozhovor dítě 9

Výzkumník: Tak, chodíš do družiny ráda?

Dítě: (přítakává)

Výzkumník: A proč?

Dítě: Protože tady vyrábíme a děláme věci

Výzkumník: A jaké, co všechno v té družině děláte? Jaké aktivity děláte?

Dítě: No hrajeme nové hry. Potom si hrajeme s N. a takový věci.

Výzkumník: A co ještě děláte? Co děláte všichni dohromady?

Dítě: Vyrábíme obrázky třeba na besídku, to mě baví.

Výzkumník: A co tě nejvíce teda baví, když se dělá?

Dítě: Třeba tady ty ptáčky.

Výzkumník: Jo, takže vyrábění tě baví?

Dítě: (přítakává)

Výzkumník: Dobře a co až tak ráda nemáš, jakou aktivitu?

Dítě: Já tady nemám ráda nic.

Výzkumník: Jako není nic, všechno se ti líbí? Není nic, co by se ti nelíbilo?

Dítě: (kroutí hlavou) No, akorát, že kluci někdy křičí.

Výzkumník: To se ti nelíbí?

Dítě: (přítakává)

Výzkumník: Dobře no, je nás tady hodně, nedá se nic dělat. No, líbí se ti to zařízení tady a hračky ve družině?

Dítě: (přítakává)

Výzkumník: Nic bys nezměnila?

Dítě: Ne.

Výzkumník: Dobře. To je dobře.

Dítě: Akorát holčičí koutek a klučičí.

Výzkumník: Jako aby to bylo rozdělený myslíš?

Dítě: (přítakává) A dveře.

Výzkumník: A dveře mezi tím?

Dítě: Ať je neslyším.

Výzkumník: To by byl vynález, že? (smích) Tak, pokud máš vlastní nápad, co by se dalo dělat, tak řekneš to paní učitelce?

Dítě: (přítakává)

Výzkumník: Řekneš. Jak se k vám paní učitelka chová?

Dítě: Hezky.

Výzkumník: Hezky? Není na vás přísná?

Dítě: Ne.

Výzkumník: Dobře. A mluvíš doma o tom, co jste ve družině dělali?

Dítě: Jo.

Výzkumník: Jo, rodiče to zajímá?

Dítě: Zrovna nevím.

Výzkumník: Nevíš, ale povídáš jim o tom?

Dítě: (přítakává)

Výzkumník: Bezva, tak to je všechno. Děkuji.

Rozhovor dítě 15

Výzkumník: Chodíš do družiny ráda?

Dítě: Jo

Výzkumník: A proč?

Dítě: (přemýšlí) Protože mě to tam baví a hraju si tam s kamarádkama a s kamarády.

Výzkumník: To je dobrý, jo?

Dítě: (přítakává)

Výzkumník: No a jaké aktivity ve družině děláte? Co všechno děláte?

Dítě: No tak vyráběli jsme stromy, který jsme nalepili na zdi a děláme tam, malujeme.

Výzkumník: Co ještě děláte?

Dítě: Dělalí jsme takový obrázek voskový, kdes měla rozpálenou žehličku a na tu žehličku, jak byla rozpálená, taks tam dala voskovku a obtisklas to na takový matný papír a ono z toho vznikl hezký obrázek.

Výzkumník: Tak to je zajímavý. A co, co ještě děláte? Nějaký hry nebo chodíte někam cvičit?

Dítě: Tak my hrajeme hádej kdo a doblle. To hrajem hodně často.

Výzkumník: Jo? No a co máš nejradši, když se dělá ve družině?

Dítě: Když se hrajou hry, doblle a ještě hrajeme hádej kdo.

Výzkumník: Takže to jsou takový přemýšlečí hry, na postřeh?

Dítě: (přítakává)

Výzkumník: A jakou aktivitu nemáš ráda? Co nemáš ráda, když se dělá?

Dítě: (přemýšlí) Když se hodně lepí,

Výzkumník: Když se hodně lepí, to nemáš ráda?

Dítě: Ne, protože pak máš celý ruce od toho lepidla.

Výzkumník: Hmm, to je pravda. Tak a líbí se ti zařízení a hračky družiny?

Dítě: Jo.

Výzkumník: Jo, nic bys tam nezměnila?

Dítě: No jenom, že kluci poztráceli všechny fixy, ale to je jedno. (smích)

Výzkumník: (smích) Ale jinak bys nezměnila nic, jako třeba něco dát pryč nebo něco, něco přidat?

Dítě: Ne.

Výzkumník: Ne. No řekneš paní učitelce, pokud máš vlastní nápad, co byste mohli dělat?

Dítě: Ne.

Výzkumník: Ne a proč?

Dítě: No, protože tam vždycky něco dělám a nemám čas.

Výzkumník: Jo takhle, takže děláš něco jinýho, i když tě něco napadne? Děláš to, co vám paní učitelka řekne, že se bude dělat?

Dítě: Jo.

Výzkumník: Jo. Dobře a jak se k vám paní učitelka chová?

Dítě: Jak komu.

Výzkumník: Jak ke komu? Jak to myslíš?

Dítě: Když někdo zlobí, tak je trochu zlá, když někdo nezlobí, tak je hodná.

Výzkumník: A co to znamená, že je zlá?

Dítě: No třeba když tam kluci běhají nebo rvou se, tak zařve.

Výzkumník: Takže na ně křičí.

Dítě: No.

Výzkumník: Ale to je proto, aby je zklidnila, ne?

Dítě: Jo.

Výzkumník: Takže podle toho, jak se chováte vy, tak se chová i paní učitelka. No a mluvíš doma o tom, co jste dělali ve družině?

Dítě: (kroutí hlavou)

Výzkumník: Ne, proč?

Dítě: Protože já tam dělám pořád skoro to stejný.

Výzkumník: Aha a neptají se tě mamka s taťkou?

Dítě: Ne.

PŘÍLOHA P IV: UKÁZKA KÓDOVÁNÍ

- Výzkumník: Tak, chodíš do družiny ráda?
- Dítě: Jo spokojenost
- Výzkumník: A proč? zauváželní
- Dítě: No, protože tam můžu hrát s ostatními hry a vždycky když končí družina, tak hrajeme nějaký suprový hry, jako třeba lístečky nebo něco takového.
- Výzkumník: Dobře a jaký aktivity v té družině děláte? Co všechno děláte?
- Dítě: No třeba ve čtvrtek s A. si hrajem třeba na pejsky a s V. nebo si tam stavíme domeček nebo si hrajeme s klukama třeba kočka Karla nebo nějaký ty hry. Atoljan Day
- Výzkumník: No a co z toho máš nejradši, když děláte? footbal
- Dítě: No baví mě, když třeba si hrajeme na ty pejsky a hrajem ty hry a baví mě to. nerada opouštět
- Výzkumník: Takže něco, co si sami vymyslíte, jo?
- Dítě: (přítakává)
- Výzkumník: No a co až tak ráda nemáš, když děláte? nerada prac
- Dítě: No třeba nerada moc vyšívám, to mě docela nebaví, ale to vyrábění je dobrý, ale někdy mě to nebaví třeba to vyšívání.
- Výzkumník: Líbí se ti zařízení a hračky ve družině?
- Dítě: Jo.
- Výzkumník: Jo? Nezměnila bys nic? oněmám proslom
- Dítě: No asi bych tam možná přidala nějaký ty jakoby lepší karty nebo jako kdyby, protože ono je to tam v takovém jako horším stavu, jak tam máme tu krabici.
- Výzkumník: Potřebovalo by to vyměnit?
- Dítě: Jo.
- Výzkumník: Dobře a řekneš paní učitelce, když máš vlastní nápad, co byste mohli dělat?
- Dítě: (přítakává) My když třeba s A. si vymyslíme nějakou hru, kterou bysme mohli hrát, třeba nějaký jako kdyby, že jeden půjde za dveře a ti ostatní se musí někde schovat nebo něco prostě jako takového si vymyslíme někdy. slaski iniciativa
- Výzkumník: Jo, takže když si něco vymyslíte, tak to paní učitelce řeknete?
- Dítě: Jo. praha děk
- Výzkumník: Super a snaží se vám vyhovět?
- Dítě: Jo.
- Výzkumník: Tak to je dobře. No a jak se k vám paní učitelka chová?
- Dítě: Dobře. netah 2 vyhovuje

Výzkumník: Dobře? Je na vás hodná?

Dítě: Jo.

Výzkumník: Tak to je dobře. No a mluvíš doma o tom co jste ve družině dělali?

Dítě: Jo, mluvím co jsme dělali ve škole a ve družině. pořád se družině mluví

Výzkumník: Jo a rodiče to zajímá?

Dítě: No, jo, někdy jo.

Výzkumník: Takže se ti líbí ve družině, seš ráda?

Dítě: Jo.